

IMPLEMENTÁCIA SMERNICE O OCHRANE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA PROSTRIEDKAMI TRESTNÉHO PRÁVA DO PRÁVNEHO PORIADKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

BRANISLAV CEPEK

Abstract: **The Process of Transposition of the EU Directive on the Protection of the Environment through Criminal Law to the Slovakian National Law**

The presented study deals primarily with the process of transposition of the Directive on the Protection of the Environment through Criminal Law (Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008). The author suggests that there have been some major problems when introducing the above mentioned Directive into the Slovak legal system. He believes that one of the factors influencing this is the lack good lawmakers. Lawyers come across illogical legal relations and terms without being able to identify any link between them and thus lowering the level of their correct application. One of the practical problems is the proper application of the “ne bis in idem” principle.

Key words: Lisbon Treaty, problems of transposition, Directive on the Protection of the Environment through Criminal Law, environmental delicts, criminal law

Klíčová slova: Lisabonská zmluva, problematika implementácie, Smernice o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva, environmentálne delikty, trestní právo

Prijatím Lisabonskej zmluvy sa pôsobnosť Európskej únie v oblasti životného prostredia významne zmenila. Podľa článku 4 Zmluvy o fungovaní Európskej únie patrí oblasť „životné prostredie“ medzi 11 hlavných oblastí, v ktorých sa uplatňujú spoločné právomoci Únie a členských štátov. Podľa článku 3 Zmluvy o EÚ patrí do výlučnej právomoci EÚ aj naďalej oblasť „ochrana morských biologických zdrojov v rámci spoločnej politiky rybného hospodárstva“.

Je potrebné uviesť, že zrušením trojpilierovej štruktúry európskeho práva došlo k významnému posunu – posineniu efektívnych možností orgánov EÚ v oblasti „priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“, ktorá je ďalšou z 11 hlavných oblastí, v ktorých sa uplatňujú spoločné právomoci Únie a členských štátov.

Táto oblasť bola pôvodne upravená v rámci tretieho piliera (v Zmluve o EÚ), v dôsledku čoho nebola dostatočne efektívna kontrola včasnosti a správnosti tranzpozície legislatívnych aktov EÚ prijatých na základe článku 34 Zmluvy (spoločné stanoviská, rámcové rozhodnutia, rozhodnutia a dohovory) do právneho poriadku členských štátov, nakoľko nebola možnosť konania pre nesplnenie povinností podľa článku 226 až 228 Zmluvy o ES s následnou možnosťou konania pred Súdnyh dvorom EÚ. V tomto smere

boli najvýznamnejším nástrojom Rámcového rozhodnutia, ktoré boli po nadobudnutí účinnosti Lisabonskej zmluvy nahradené Smernicami.

Ďalšou zmenou, ktorá môže mať vplyv na environmentálne právo je aj právomoc Európskeho parlamentu a Rady ustanoviť minimálne pravidlá týkajúce sa vymedzenia trestných činov a sankcií v oblasti obzvlášť závažnej trestnej činnosti s cezhraničným rozmerom vyplývajúcim z povahy alebo dôsledkov týchto trestných činov alebo z osobitnej potreby bojovať proti nim na spoločnom základe. Jednou z 9 oblastí trestnej činnosti je organizovaná trestná činnosť, pod ktorú je možné podradiť aj závažné formy environmentálnej trestnej činnosti (nelegálny obchod s odpadmi a nebezpečnými odpadmi, jadrovými materiálmi, drevom, chránenými živočíchmi, ale aj organizované pytliactvo a iné).

V závislosti od trestnej činnosti môže Rada prijať rozhodnutie určujúce ďalšie oblasti trestnej činnosti, ktoré spĺňajú kritériá uvedené v tomto odseku. Tu je možné v budúcnosti očakávať, že Rada určí environmentálnu trestnú činnosť ako ďalšiu oblasť obzvlášť závažnej trestnej činnosti s cezhraničným rozmerom.

Právnym základom prijatia Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/99/ES o ochrane životného prostredia bol článok 175 odsek 1 Zmluvy o založení ES, vzhľadom na to, že životné prostredie a jeho ochrana je jedným zo základných cieľov Spoločenstva. To bolo základným dôvodom, pre ktorý bolo Súdny dvorom EÚ zrušené Rámcové rozhodnutie Rady 2003/80/SVV z 27. januára 2003 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva., ktoré sa snažilo zabezpečiť dosiahnutie základného cieľa Spoločenstva v oblasti životného prostredia harmonizáciou trestného práva členských krajín (skutkové podstaty, sankcie, zodpovednosť právnických osôb) pre túto oblasť.

Prijatie Smernice je vyjadrením znepokojenia Spoločenstva z narastajúceho počtu deliktov proti životnému prostrediu a ich dôsledkov, ktoré presahujú hranice dotknutých štátov, pretože tieto delikty predstavujú ohrozenie vážne ohrozenie životného prostredia, a preto si vyžadujú primeranú reakciu. V Preambule a okrem iného deklaruje, že:

- existujúce systémy sankcií nepostačujú na dosiahnutie úplného súladu s právnymi predpismi v oblasti ochrany životného prostredia, pričom súlad by sa mohol a mal zvýšiť dostupnosťou trestných sankcií, ktoré sú prejavom spoločenského nesúhlasu kvalitatívne odlišnej povahy v porovnaní so správnymi sankciami alebo s občianskoprávnymi kompenzačnými mechanizmami,
- cieľ smernice (zabezpečenie účinnejšej ochrany životného prostredia) nie je možné uspokojivo dosiahnuť na úrovni členských štátov, ale aj z dôvodov rozsahu a dôsledkov tejto smernice ho možno lepšie dosiahnuť na úrovni Spoločenstva,
- v súlade so zásadou proporcionality podľa článku 5 Zmluvy o založení Es smernica neprekračuje rámec nevyhnutný na dosiahnutie uvedeného cieľa,
- smernica rešpektuje základné práva a dodržiava zásady, ktoré boli uznané najmä v Charte základných práv Európskej únie,
- v záujme dosiahnutia účinnej ochrany životného prostredia je obzvlášť potrebné zaviesť odrádzajúcejšie sankcie za skutky, ktorými sa poškodzuje životné prostredie, ktoré obvykle spôsobujú alebo môžu spôsobiť podstatnú škodu na ovzduší vrátane stratosféry, na pôde a vode a na živočíchoch alebo rastlinách, vrátane ochrany druhov.

Skutkové podstaty protiprávnych konaní, ktoré majú byť v rámci EÚ posúdené ako trestný čin sú rámcovo vymedzené v článku 3 smernice. Na základe definície pojmu „protiprávny“ je možné konštatovať, že smernica je normou blanketnej povahy, pretože pri vymedzení protiprávnych konaní, na ktoré sa smernica vzťahuje, odkazuje na:

1. Právne predpisy prijaté podľa Zmluvy o ES, ktoré sú uvedené v prílohe A,
2. Pokiaľ ide o činnosti, na ktoré sa vzťahuje Zmluva o Euratome, potom na právne predpisy prijaté podľa Zmluvy o Euratome, ktoré sú uvedené v prílohe B, alebo
3. porušenie zákona, administratívneho predpisu členského štátu alebo rozhodnutia príslušného orgánu členského štátu, ktorým sa vykonávajú uvedené predpisy.

Subjektom, voči ktorým sa má vyvodiť zodpovednosť za protiprávne konania (trestné činy) uvedené v smernici sú fyzické i právnické osoby, pričom vyvodenie zodpovednosti voči právnickej osobe za trestný čin nevyučuje vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti aj voči osobe fyzickej.

Členské štáty sú v zmysle tejto Smernice povinné vyvodiť zodpovednosť za trestný čin voči právnickej osobe v prípadoch, keď trestný čin bol spáchaný v prospech právnickej osoby akoukoľvek osobou, ktorá má v rámci nej vedúce postavenie a ktorá konala buď samostatne, alebo ako súčasť orgánu právnickej osoby na základe:

- a) oprávnenia zastupovať túto právnickú osobu,
- b) právomoci prijímať rozhodnutia v mene tejto právnickej osoby alebo
- c) právomoci vykonávať kontrolu v rámci tejto právnickej osoby.

Členské štáty sú povinné zabezpečiť, aby právnické osoby mohli byť zodpovedné, ak spáchanie trestného činu, ktorý je v prospech danej právnickej osoby, umožnil nedostatok dohľadu alebo kontroly zo strany osoby vo vedúcom postavení a trestný čin spáchala osoba, ktorá podlieha právomoci vedúceho pracovníka.

Čo sa týka subjektívnej stránky konania predpokladá sa úmyselné konanie alebo konanie z hrubej nedbanlivosti. Niektoré členské štáty zaviedli „hrubú nedbanlivosť“ ako nový druh zavinenia do svojho trestného práva (napr. ČR), ďalšia skupina štátov k výkladu tohto pojmu využíva ustálenú judikatúru Súdneho dvora EÚ, resp. viaceré krajiny vrátane SR v súlade s bodom 12 Preambuly postihujú ako trestný čin akékoľvek nedbanlivostné konanie, t. j. protiprávne konania ustanovené v smernici sú posudzované prísnejšie.

V článku 3 písmo a/ až i/ smernice sú vymedzené konania, ktoré sa majú posudzovať ako trestný čin, pokiaľ sú protiprávne a subjekt práva konal úmyselne alebo aspoň z hrubej nedbanlivosti, pričom pojmom „protiprávne“ je vyjadrené to, že konanie subjektu práva je v rozpore:

1. s právnymi predpismi v prílohách A, B alebo
2. s právnymi predpismi prijatými členskými štátmi na vykonanie týchto predpisov.

Jednotlivé konania a ich následky (objektívna stránka) sú vymedzené v písmenách a) až i) článku 3, pričom konania sú na základe škodlivej látky, resp. účinku alebo objektu ochrany, ktorý je (môže byť) protiprávnym konaním ohrozený/poškodený, rozdelené do týchto 9 skupín:

- a) vypúšťanie, emisia alebo zavádzanie množstva látok alebo ionizujúceho žiarenia do ovzdušia, pôdy alebo vody, ktoré spôsobuje alebo môže spôsobiť smrť alebo závažnú ujmu na zdraví, alebo podstatnú škodu na kvalite ovzdušia, na kvalite pôdy, vody alebo na živočíchoch alebo rastlinách;

- b) zber, preprava, zhodnocovanie alebo zneškodňovanie odpadu vrátane dohľadu nad takýmito operáciami a následnej starostlivosti o zariadenia na odstraňovanie odpadu a vrátane akcie, ktorú uskutočňujú obchodníci alebo sprostredkovatelia, ktoré spôsobujú alebo môžu spôsobiť smrť alebo vážnu ujmu na zdraví, alebo podstatnú škodu na kvalite ovzdušia, pôdy, vode alebo na živočíchoch alebo rastlinách;
- c) preprava odpadu, pokiaľ táto činnosť patrí do rozsahu pôsobnosti článku nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o preprave odpadu uskutočňuje sa v nezanedbateľnom množstve, či už v rámci jednej prepravy, alebo viacerých prepráv;
- d) prevádzkovanie závodu, v ktorom sa vykonáva nebezpečná činnosť alebo v ktorom sa skladujú alebo používajú nebezpečné látky alebo prípravky a ktoré mimo tohto závodu spôsobujú alebo môžu spôsobiť smrť alebo vážnu ujmu na zdraví, alebo podstatnú škodu na kvalite ovzdušia, na kvalite pôdy, vody alebo na živočíchoch alebo rastlinách;
- e) výroba, spracovanie, nakladanie, držba, skladovanie, preprava, dovoz, vývoz alebo odstraňovanie jadrového materiálu alebo iných nebezpečných rádioaktívnych látok, ktoré spôsobujú alebo môžu spôsobiť smrť alebo vážnu ujmu na zdraví alebo podstatnú škodu na kvalite ovzdušia, na kvalite pôdy, vody alebo na živočíchoch alebo rastlinách;
- f) usmrtenie, ničenie, držba alebo odchyt exemplárov druhov chránených voľne žijúcich živočíchov alebo rastlín s výnimkou prípadov, keď sa takéto konanie týka zanedbaného množstva týchto exemplárov a má zanedbateľný vplyv na stav ochrany druhov
- g) akékoľvek konanie, ktoré vedie k závažnému poškodeniu biotopu v chránenej lokalite;
- h) výroba, dovoz, vývoz, uvádzanie na trh alebo používanie látok, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu.

V záujme dosiahnutia účinnej ochrany životného prostredia je obzvlášť potrebné zaviesť odrádzajúcejšie sankcie za skutky, ktorými sa poškodzuje životné prostredie, ktoré obvykle spôsobujú alebo môžu spôsobiť podstatnú škodu na ovzduší vrátane stratosféry, na pôde a na živočíchoch alebo rastlinách, vrátane ochrany druhov.

V rámci transpozíčného procesu a expertných stretnutí zástupcov členských štátov Európskej únie pod gesciou Komisie boli identifikované všeobecné okruhy problémov, ktoré existujú pri transponovaní predmetnej smernice do národných legislatív členských štátov EÚ, pričom ide najmä o definíciu/výklad viacerých „neurčitých“ pojmov v smernici, pričom sa jedná o nasledovné pojmové problémy:

A) „podstatná škoda“. V záujme dosiahnutia účinnej ochrany životného prostredia je obzvlášť potrebné zaviesť odrádzajúcejšie sankcie za skutky, ktorými sa poškodzuje životné prostredie, ktoré obvykle spôsobujú alebo môžu spôsobiť podstatnú škodu na ovzduší vrátane stratosféry, na pôde a vode a na živočíchoch alebo rastlinách, vrátane ochrany druhov.

Článok 3, písmeno a), b)

„... podstatná škoda na kvalite ovzdušia, na kvalite pôdy, vody alebo na živočíchoch alebo rastlinách...“

B) „nezanedbateľné množstvo“, „zdanlivo prepojené prepravy“,
Článok, 3 písmeno c)

„c) preprava odpadu, pokiaľ táto činnosť patrí do rozsahu pôsobnosti článku 2 ods. 35 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1013/2006 zo 14. júna 2006 o preprave odpadu a uskutočňuje sa v *nezanedbateľnom množstve*, či už v rámci jednej prepravy, alebo v rámci viacerých zdanlivo prepojených prepráv;“

C) „nebezpečná činnosť“, „nebezpečné látky alebo prípravky“,

„prevádzkovanie závodu, v ktorom sa vykonáva nebezpečná činnosť alebo v ktorom sa skladujú alebo používajú nebezpečné látky alebo prípravky a ktoré mimo tohto závodu spôsobujú alebo môžu spôsobiť smrť alebo vážnu ujmu na zdraví, alebo podstatnú škodu na kvalite ovzdušia, na kvalite pôdy, na kvalite vody alebo na živočíchoch alebo rastlinách;“

Za nebezpečné látky je podľa vyjadrenia zástupcov Komisie potrebné považovať látky uvedené/definované v prílohe 1 Smernice, a pre jednotlivé členské štáty aj tie nebezpečné látky, ktoré si stanovili členské štáty vnútroštátne nad rámec uvedenej Smernice.

D) „akékoľvek konanie, ktoré vedie k závažnému poškodeniu biotopu v chránenej lokalite;“

Problematickou sa javí byť aj jednotná transpozícia protiprávneho konania podľa článku 3 písmena i) Smernice do právnych poriadkov členských štátov, vzhľadom na nové/specifické kritérium klasifikácie látok (poškodzujúcich ozónovú vrstvu). Látky poškodzujúce ozón je možné definovať využitím Nariadenia (ES) č. 2037 Európskeho parlamentu a Rady z 29 júna 2000 o látkach, ktoré poškodujú ozónovú vrstvu a Montrealského protokolu o látkach, ktoré porušujú ozónovú vrstvu publikovaný pod č. 251/2006 Z. z. Oba uvedené právne dokumenty obsahujú v prílohách zoznamy kontrolovaných látok poškodzujúcich ozón.

Ako trestný čin má byť podľa uvedeného ustanovenia smernice posúdená: „výroba, dovoz, vývoz, uvádzanie na trh alebo používanie látok, ktoré poškodujú ozónovú vrstvu“. Tu je potrebné uviesť, že uvedená skutková podstata neobsahuje žiadne kvantitatívne kritérium, resp. kritérium závažnosti spôsobeného/hroziaceho následku.

Kritérium pre posúdenie protiprávneho konania ako trestný čin je preto možné/potrebné odvodiť z bodu 5 Preambuly.

V podmienkach platnej právnej úpravy SR by bolo možné protiprávne konania poškodzujúce ozónovú vrstvu podradiť pod všeobecnú skutkovú podstatu „Ohrozenie a poškodenie životného prostredia“ podľa § 300 Trestného zákona (úmyselné zavinenie) alebo podľa § 301 TZ (nedbanlivostné zavinenie), prípadne v závislosti od rozsahu/závažnosti následku – ohrozenia alebo poškodenia ozónovej vrstvy by mohlo prichádzať do úvahy aj právne posúdenie ako trestný čin „Všeobecného ohrozenia“ podľa § 284 (úmyselná forma konania), prípadne podľa § 285 (konanie z nedbanlivosti) TZ. Štatisticky je však pri trestných činoch podľa § 300 a 301 TZ dlhodobou vykazovanou minimálnou počet trestných vecí a to aj napriek ich relatívne ľahko naplniteľnej skutkovej podstate.

Osobitosti a význam objektu ochrany – ozónovej vrstvy, by však bolo primerané explicitné vyjadrenie ochrany tohto významného objektu v skutkovej podstate trestného činu.

V tomto smere sa javí ako vhodné riešenie doplnenie skutkovej podstaty trestného činu „Porušovanie ochrany vôd a ovzdušia“. Do názvu i skutkovej podstaty by bola zahrnutá ako ďalší objekt ochrany – ozónová vrstva. Ďalším možným riešením je rozdelenie pôvodnej skutkovej podstaty trestného činu (§ 303 TZ) a „Porušovanie ochrany ovzdušia a ozónovej vrstvy (§ 304 TZ). Do skutkovej podstaty „Porušovanie ochrany vôd“ by bolo vhodné zapracovať (obdobne ako v ČR) znenie článku 4, Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/35/ES zo 7. 9. 2005 o znečisťovaní mora z lodí a o zavedení sankcií za porušenia (Ú. v. L 255, 30. 9. 2005; s. 11-21) v znení Smernice 2009/123/ES z 21. 10. 2009, ktorá bola publikovaná v Úradnom vestníku EÚ pod č. L 280, 27/10/2009 s. 52–55, ktorej transpozícia bola stanovená do 16. 11. 2010.

Vyššie uvedené výkladové problémy je v zásade možné riešiť legislatívnou cestou prevzatím pojmov použitých v smernici a ich definovaním vo vnútroštátnej úprave alebo zapracovaním významovej podstaty týchto pojmov do vnútroštátneho právneho poriadku.

Vychádzajúc zo súčasnej právnej úpravy environmentálnych trestných činov je možné konštatovať, že slovenská právna úprava pri vymedzení následku pri trestných činoch proti životnému prostrediu išla cestou kvantifikácie následku vyjadrením škody (rozsahu činu) ako súhrnu ekologickej ujmy a majetkovej škody, čím je de facto vyjadrený zásah environmentálneho trestného činu do súkromnej i verejnej sféry.

Na základe uvedeného je zásadnou otázkou, ktorá je kľúčom k vyriešeniu väčšiny vyššie uvedených výkladových problémov kvantifikácia rozsahu/následku protiprávneho konania definovaného v smernici v rámci vnútroštátnej právnej úpravy. Táto hranica vytvorí „merateľnú“ hranicu pre posúdenie protiprávneho konania ako trestný čin, resp. iba ako správny delikt.

Vo vzťahu k priestupkom fyzických osôb je táto hranica zadaná v jednotlivých základných skutkových podstatách trestných činov proti životnému prostrediu ustanovením hranice výšky škody. Otázne je, či stanovené hranice pri jednotlivých trestných činoch podľa § 300 až 310 TZ sú primerané a to aj vzhľadom k obsahu predmetnej smernice.

Pri doterajších iných správnych deliktov, kde boli do účinnosti zákona č. 224/2010 Z. z. ukladané sankcie v rámci správneho konania, pri vychádzaní z rovnakého kvantitatívneho stanovenia hranice medzi trestným činom a iným správnym deliktom ako pri priestupku, kde bude potrebné postihovať významnú časť doterajších iných správnych deliktov ako trestné činy v trestnom konaní.

Kolízia trestného konania a priestupkového konania je vyriešená pojmovým vymedzením priestupku v ustanovení § 1 ods. 1 Priestupkového zákona, podľa ktorého priestupkom je zavinené konanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti a je za priestupok výslovne označené v tomto alebo v inom zákone, ak nejde o iný správny delikt alebo trestný čin. V právnej praxi však nie je možné vylúčiť situácie, kedy správny orgán kvalifikuje protiprávne konanie páchatel'a alebo jeho časť iba ako priestupok a súčasne totožný skutok bude predmetom trestného konania na základe právneho posúdenia orgánom činným v trestnom konaní. Tu je potrebné uviesť, že do právoplatného skončenia veci, nie je jednoznačné, či skutok mal byť posúdený ako priestupok alebo ako trestný čin.

Správny orgán je pri právnom posúdení skutku v rámci priestupkového konania samostatný. Do právoplatnosti rozhodnutia v priestupkovom konaní nemá prokurátor v rámci dozoru žiadne právne nástroje na dosiahnutie toho, aby bol skutok, ktorý je predmetom priestupkového konania právne posúdený ako trestný čin. V tomto smere bude relevantný až právny názor súdu vyjadrený v právoplatnom rozhodnutí. Prokurátor môže po právoplatnosti rozhodnutia zasiahnuť do veci svojimi právnymi nástrojmi, či už protestom prokurátora alebo upozornením a následne aj podaním návrhu na súd na základe ust. § 27 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre. Uvedené platí analogicky aj v prípade, ak sa popri trestnom konaní vedie o totožnom skutku správne konanie, ktorého predmetom je iný správny delikt.

V týchto sporných prípadoch, keď sa paralelne vedie trestné konanie a priestupkové konanie prichádza do úvahy dvojité postih za totožný skutok, čo je porušením zásady *ne bis in idem*. Táto zásada je vyjadrená jednak v článku 4 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj v článku 50 ods. 5 Ústavy SR. Zastavenie trestného stíhania podľa § 215 ods. 2 TP je vymedzené ako fakultatívny inštitút (jeho využitie je podmienené predchádzajúcim dostačujúcim rozhodnutím), čo je v rozpore s uvedenou a vytvára priestor na nedodržanie zákazu dvojitého postihu.

V jednotlivých právnych predpisoch environmentálneho práva sú uvedené skutkové podstaty priestupkov a sankcie za priestupky, pričom postup prejednávania priestupku je riešený odkazom na priestupkový zákon. Z uvedeného vyplýva, že vedenie spoločného konania je kľúčovou otázkou určenia orgánov príslušných konať o jednotlivých priestupkoch.

Pri posúdení otázky nutnosti transpozície horeuvedenej smernice do právneho poriadku SR je možné zvoliť dva základné princípy. Prvý prístup sa snaží extenzívnym výkladom právnej úpravy pragmaticky nájsť spôsob a argumenty k tvrdeniu, že slovenský právny poriadok v podstate vyhovuje požiadavkám, ktoré stanovuje smernica.

S využitím vágneho ustanovenia § 300 a 301 TZ (trestný čin Ohrozenia a poškodenia životného prostredia v úmyselnej a nebanlivostnej forme) je v podstate možné stíhať všetky trestné činy proti životnému prostrediu. Podľa správy o činnosti Prokuratúry SR za predchádzajúce roky však zistíme, že uvedený trestný čin deklarovaný v Trestnom zákone je v podstate formálny, nakoľko v praxi sa uvedené ustanovenia neuplatňujú. Pri reálnom zhodnotení aktuálneho stavu v oblasti environmentálnej kriminality, konfrontujúcom štatistické údaje správnych orgánov, orgánov činných v trestnom konaní a súdov, s tým čo vnímame, by bolo neprimerané konštatovať uspokojivý stav v oblasti ochrany životného prostredia. Práve naopak, je viac dôvodov pre to, konštatovať nespokojnosť s efektívnosťou právnych prostriedkov podľa platnej právnej úpravy environmentálneho i trestného práva, vrátane vyslovenia nespokojnosti s poznaním a využívaním existujúcich právnych prostriedkov a nástrojov.

Pri druhom prístupe založenom na dôslednom výklade obsahu smernice v súlade s jej cieľmi, ktoré sú vyjadrené najmä v Preambule smernice, je však zrejmé, že v prípade, ak by našou ambíciou bolo dôkladne sledovať a naplniť cieľ smernice, malo by to znamenať, že slovenskú právnu úpravu je potrebné významne zmeniť a posunúť k efektívnosti.

Na základe vyššie uvedených osobitostí environmentálnych deliktov sa javí byť vhodné stanoviť osobitný prístup v oblasti ukladania sankcií subjektom zodpovedným za spáchanie týchto deliktov.

V rámci transpozície smernice je potrebné zväziť prepracovanie systému sankcií ukladaných za environmentálne trestné činy, ako aj za environmentálne priestupky a správne delikty. Do systému sankcií by bolo vhodné zapracovať obdobné nové druhy sankcií, aké boli uvedené v zrušenom rámcovom rozhodnutí.

Do zásad pre ukladanie sankcií je potrebné doplniť zásadu, v zmysle ktorej by súd pri trestných činoch, ktorými bolo spôsobené ohrozenie alebo poškodenie životného prostredia, a pri ukladaní sankcie zohľadnil záujem na prevencii, ochrane a reparácii škodlivého následku, ktorý hrozil alebo bol spôsobený na životnom prostredí a to najmä uložením primeraných obmedzení a povinností popri uloženom treste.

Zásadu v uvedenom zmysle by bolo vhodné premietnuť aj do úpravy podmieneného zastavenia trestného stíhania, zmiernu a dohody o vine a treste, resp. vyjadriť ju aj všeobecne v rámci základných zásad trestného konania (§ 2 TP) pri trestných činoch proti životnému prostrediu. Samozrejme, obdobnú zásadu by bolo možné vyjadriť aj v Priestupkovom zákone.

Sankcie za protiprávne konanie proti životnému prostrediu by mali smerovať okrem všeobecného odstrašenia najmä k reparácii spôsobeného následku a k predchádzaniu budúcim hroziacim škodám.

ZÁVER

Cieľom príspevku bolo okrem priblíženia priebehu, problémov a výsledkov transpozičného procesu smernice o ochrane životného prostredia prostriedkami trestného práva poukázať na všeobecné problémy súvisiace s tvorbou slovenskej vnútroštátnej legislatívy, v ktorej chýba dostatočný počet kvalitných legislatívcoov s prierezovými znalosťami práva, prípadne efektívny systém, ktorý by systémovo zabezpečil optimálne zastúpenie odborníkov z praxe v legislatívnych skupinách. V aplikačnej praxi sa v dôsledku toho stretávame pri riešení bežných situácií s nesystematickými a nelogickými prvkami právnej úpravy správneho a trestného práva, teda právnych odvetví, ktoré nie sú budované vo vzájomnom súlade ako jednotný efektívny systém deliktuálneho práva ale iba ako dva nezávislé systémy s vonkajším väzbami.

V tomto smere by mohol v budúcnosti mať významnejšiu úlohu generálny prokurátor, ktorý na základe § 11 a § 12 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, disponuje oprávnením predkladať predsedovi NR SR, resp. vláde SR podnety na prijatie zákonov, ich zmeny a doplnenia. Ďalším systémovým krokom by mohlo byť vypracovanie spôsobu tvorby prierezových pracovných skupín so zastúpením dotknutých subjektov na prípravu legislatívnych návrhov na odbornom základe.